

PERSBERICHT

Gemeenten presteren goed, ondanks dalende uitgaven

Den Haag, 3 maart 2015

- In de periode 2007-2012 namen de gemeentelijke uitgaven af met gemiddeld 0,1% per jaar (gecorrigeerd voor inflatie). De gemeentelijke prestaties (de hoeveelheid geleverde diensten) daalden in deze periode met gemiddeld 1,1% per jaar. Op de meeste terreinen namen de prestaties sneller af dan de betrokken uitgaven.
- Tot 2009 namen de uitgaven toe. Vanaf 2010 dalen de uitgaven steeds sneller. Gemiddeld daalden de uitgaven tussen 2009 en 2012 met 2,8% per jaar.
- In 2010 kwam voor het eerst sinds deze rapportage is gestart een einde aan de stijging van de gemiddelde kostprijs van gemeentelijke diensten; in 2012 is sprake van een lichte kostprijzdaling van 0,65% punt.
- De vermindering van de gemeentelijke uitgaven is niet ten koste gegaan van de kwaliteit van de geleverde diensten. Bij de meeste voorzieningen veranderde of verbeterde weinig aan de kwaliteit van geleverde diensten

Dit zijn enkele conclusies uit de SCP-publicatie *Maten voor gemeenten 2014. Prestaties en uitgaven van de lokale overheid in de periode 2007-2012*, die op 3 maart verschijnt. In het rapport geven drs. Evert Pommer, drs. Ingrid Ooms en Saskia Jansen een beeld van de uitgaven en prestaties van gemeenten in de periode 2007-2012. Sinds 2002 wordt deze rapportage jaarlijks op verzoek van het ministerie van BZK opgesteld. Dit jaar verschijnt bij dit rapport ook weer een factsheet.

De uitgaven van gemeenten zijn de laatste jaren gedaald

De totale gemeentelijke uitgaven bedroegen in 2012 €55 miljard (18% van de totale overheidsuitgaven), waarvan €51 miljard verbonden is met gemeentelijke prestaties. Gecorrigeerd voor inflatie daalden de uitgaven in de periode 2007-2012 met gemiddeld 0,1% per jaar. In 2008 en 2009 namen de uitgaven toe met gemiddeld 4,1% per jaar. Tussen 2009 en 2012 is een daling zichtbaar van gemiddeld 2,8% per jaar.

De prestaties blijven iets achter

De gemeentelijke prestaties bestaan uit diensten die worden geproduceerd voor burgers en bedrijven. De gemeentelijke productie wordt meestal direct gemeten in termen van het aantal gebruikers van een voorziening of de hoeveelheid geleverde diensten, maar soms ook indirect door de uitgaven te corrigeren voor de prijsontwikkeling van de betrokken dienst. De totale gemeentelijke productie daalde in de periode 2007-2012 met gemiddeld 1,1% per jaar.

Kostprijsstijgingen vooral in de periode 2007-2009

Door de achterblijvende productie stegen de reële uitgaven per product gemiddeld met 1,1% per jaar. De verhouding tussen uitgaven en geproduceerde diensten wordt ook wel de (relatieve) kostprijs genoemd. Deze geeft aan in welke mate een product duurder of goedkoper wordt ten opzichte van de totale uitgaven. In 2008 en 2009 steeg de kostprijs nog sterk met gemiddeld 3,3% per jaar. 2010 vormt een omslagpunt, waarna een daling inzette van 0,7% per jaar. De sector werk en inkomen is de enige waarin gemiddeld over de gehele periode een daling van de kostprijs wordt waargenomen.

Waar uitgaven sneller stijgen dan de geleverde productie is vaak sprake van de introductie of versterking van collectieve taken (preventie bij jeugdgezondheidszorg en openbare veiligheid), waaraan moeilijk een concrete prestatie kan worden verbonden. Het uiteenlopen van uitgaven en prestaties hangt soms samen met vraaguitval, zoals bij openbare bibliotheken (minder uitleningen) en zwembaden (minder bezoekers).

Er wordt niet bezuinigd op kwaliteit

Er zijn weinig aanwijzingen gevonden die er op wijzen dat de kwaliteit van de gemeentelijke dienstverlening is verminderd. Deze kwaliteit is afgemeten aan oordelen van inspecties en cliënten. Meestal treedt weinig verandering of enige verbetering op. Alleen bij onderwijshuisvesting liet de kwaliteit van het binnenklimaat, het onderhoud en de schoonmaak in de beschouwde periode te wensen over. De schoolgebouwen voldoen wel aan de minimumnormen.

Veranderingen in gemeentelijke taken werken door in de kostprijzen

Tussen 2007 en 2012 kregen gemeenten er voor €2,1 miljard aan taken bij en verdween een bedrag van €3,4 miljard aan taken. Gemeenten kregen er taken bij op het gebied van de sociale werkvoorziening en de jeugdgezondheidszorg, maar zagen taken verminderen op het gebied van onderwijs, openbaar vervoer en inburgering. De voorzieningen die hierbij betrokken zijn vertonen een minder gunstige kostprijsontwikkeling. Zonder de taakveranderingen daalden de uitgaven van gemeenten met gemiddeld 1,3% per jaar terwijl de productie op peil bleef. De kostprijs slaat dan om van een stijging met 1,1% per jaar naar een daling van 1,3% gemiddeld per jaar. Deze daling vond plaats in 2008 en 2009, daarna loopt de ontwikkeling van de productie vrijwel in de pas met de uitgaven. Wat de effecten zullen zijn van de actuele taakvergroting voor gemeenten in het sociaal domein is op basis van dit onderzoek niet in te schatten. De gegevens zijn daarvoor niet recent genoeg.

Minder inkomsten uit specifieke uitkeringen

Tussen 2007 en 2012 is het aandeel specifieke uitkeringen in de financiering van de totale gemeentelijke uitgaven gedaald van 23,1% naar 17,1%. Dit is gecompenseerd door een stijging van de algemene uitkeringen uit het gemeentefonds van 25,4% in 2007 naar 29,4% in 2012. Het aantal specifieke uitkeringen daalt al jaren om gemeenten meer beleidsvrijheid te geven.

Grondexploitatie blijft belangrijke voorziening

De gemeentelijke grondexploitatie is met 15% van de taakgebonden uitgaven van gemeenten een belangrijke taak. De voorziening inkomen, die vooral bijstandsuitkeringen omvat, is ongeveer even groot. Maatschappelijke dienstverlening, burgerzaken en openbaar vervoer vergen betrekkelijk weinig van het gemeentelijk budget.

Geen verontrustende signalen

Deze monitor is bedoeld om signalen op te pakken die betrekking hebben op het uiteenlopen van gemeentelijke prestaties en uitgaven. Het uiteenlopen van prestaties en uitgaven treedt vooral op bij nieuwe taken of verdwijnende taken. Bij de blijvende taken treden geen verontrustende signalen op. Waar uitgaven en prestaties wel uiteenlopen zien we doorgaans geen vermindering van de kwaliteit of effectiviteit van gemeentelijke dienstverlening. Soms blijken sterk gestegen uitgaven verband te houden met de introductie of versterking van collectieve taken ("preventie"), die niet in de meting van de betrokken prestaties zijn opgenomen (jeugdgezondheidszorg, openbare veiligheid). Het achterblijven van prestaties op gemeentelijke uitgaven hangt soms ook samen met een verminderde vraag van burgers (openbare bibliotheken, zwembaden, sportvelden) of slechter werkende markten (volkshuisvesting, grondexploitatie). De tijd moet leren of gemeenten er in die situaties in slagen hun uitgaven op de veranderde omstandigheden af te stemmen. Al met al geven de uitkomsten in dit rapport geen verontrustende signalen over de prestaties die gemeenten met de beschikbare publieke middelen leveren.

SCP/publicatie 2015/6 - *Maten voor gemeenten 2014. Prestaties en uitgaven van de lokale overheid in de periode 2007-2012*. Evert Pommer, Ingrid Ooms en Saskia Jansen. ISBN 978 90 377 0738 0, (advies)prijs € 16,50. De publicatie is verkrijgbaar bij de (internet)boekhandel of te downloaden via de website: www.scp.nl.

Voor meer informatie: drs. Evert Pommer, tel: 070 – 340 7947, e-mail: e.pommer@scp.nl

Voor algemene informatie: Irma Schenk, tel: 070 – 340 5605, e-mail: i.schenk@scp.nl